

L'INDALECI CASTELLS QUE HE LLEGIT: APUNTS D'UNA LECTURA SELECCIONADA

Núria Ventura Mercè

Indaleci Castells fou un home polifacètic: escriptor, polític, historiador i periodista. En cada una d'aquestes facetes destacà notablement. I ho féu de Valls estant, on exercí d'alcalde, d'arxiver i de cronista.

En aquests apunts de lectura seleccionada ens hem fixat en una d'aquestes facetes, la d'escriptor, i encara més concretament en la de poeta; particularment, en la seva producció poètica en llengua catalana, la qual cosa ens ha portat a analitzar tant la consideració de la llengua catalana i l'ús que en féu com la seva obra poètica, escrita, doncs, en català.

Consideració i ús de la llengua catalana

Indaleci Castells neix precisament en una dècada, la dels anys seixanta del segle XIX, qualificada d'època de "...màxima prostració lingüística i correspon als anys en què més risc va córrer el català de desaparèixer o de corrompre's fins al punt d'esdevenir irrecuperable [...] Als anys seixanta tothom volia castellanitzar-se [...]".¹

El prestigi del castellà com a llengua social era evident. Certament, la gent pensava i parlava en català, però no l'escrivía.

¹ ANGUERA, Pere, «Llengua i societat a Catalunya al segle XIX», dins *Literatura catalana contemporània*, Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya, Proa, "Biblioteca Oberta - Àgora", Barcelona 1999.

Ara bé, aquesta situació tan negativa no es va arribar a consolidar, perquè el català es mantingué com a llengua de relació, sobretot oralment. La diglòssia era, tanmateix, ben notable: hom parlava en català i escrivia en castellà. És interessant i alhora imprescindible saber distingir entre el català com a llengua de relació i el català com a llengua literària, tal com fa Pere Anguera.²

A començaments del segle XIX el català era ben viu com a llengua de relació, però com a llengua literària passava uns moments força crítics. Fins aleshores, l'ús del català en l'escriptura s'havia circumscrit a expressions culturals populars i destinades als sectors més analfabets. I precisament aquestes manifestacions literàries i populars eren menystingudes pels qui, d'una manera força elitista, volien recuperar literàriament el català a mitjan segle XIX. En aquest procés de recuperació lingüística precisament pretenien d'excloure aquells qui s'havien mantingut fidels a la llengua catalana. Entren en escena els Jocs Florals:

[...] La restauració dels Jocs Florals el 1859 constata la voluntat elitista de reconciliar-se amb el català, de manera simbòlica, circumscrivint-lo a la poesia. A poc a poc el mateix consistori i els seus impulsors anaren ampliant-ne l'ambició ... però fou el teatre el primer gran èxit de la literatura catalana. El teatre [...] havia aconseguit allò que els Jocs no assolien: popularitzar els textos. Mentre els poemes jocfloralescos romanien desconeguts "sentim tot sovint fins pel carrer recitar trossos de les comèdies catalanes" [...] I des de la presidència dels Jocs Florals, el 1868 Víctor Balaguer constata la progressiva normalització literària: "Avuy s'escriuen en la nostra llengua historia y poesia, y novelas, y dramas, y comedias, y articles y periodichs" [...] El balanç podia ser la constatació d'una certa normalitat literària, però encara no cultura [...].³

Ara bé, la relativa normalitat literària no era complementada amb cap altre ús normal del català. La reivindicació lingüística, malgrat tot, seguí el seu curs a partir del sexenni revolucionari (1868-1874), anys en què es començarà a plantejar la reivindicació de l'oficialitat del català.

Amb Indaleci Castells, però, no podríem pas argumentar aquesta progressiva reivindicació de l'oficialitat del català, que, d'alguna manera, s'inicia amb la continuïtat dels Jocs Florals que institucionalitzaran, a la llarga, la literatura catalana i el fet d'escriure en català. Tampoc no hi podríem justificar l'evolució del català escrit a través de la premsa, però sí una clara actitud de diglòssia en acceptar la reclusió del català en l'àmbit familiar i en el terreny exclusiu de la poesia. Els anys més actius d'Indaleci Castells coincideixen amb la celebració del I Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906), amb la creació de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans (1911), amb la promulgació de les Normes Ortogràfiques de Fabra (1913), amb els anys de la Mancomunitat (1913-1924); però és clar que també visqué el període de la Dictadura (1923-1930), en què la llengua catalana patí una reculada a causa de les nombroses prohibicions i disposicions en contra d'usar-lo a l'església,

² Ibidem.

³ Ibidem.

en l'ensenyament, etc., malgrat que periòdics, revistes, llibres es continuaren editant en català, prèvia censura, això sí.

La producció estrictament literària que Indaleci Castells deixà escrita no és gaire extensa. Unes quantes de les seves poesies foren escrites en català: *La flor del Camp*; *Medi*; *A la senyoreta Adela Oliva*; *La terra*; *D'entre els meus amics m'esmunyo*; *Plau-me, amada, somiar la glòria*; *Brosta del cor*, i *Llavors seques*. I unes quantes més en castellà: *A fray Luis de León*; *Vida espiritual*; *Asciende a la alta cumbre*; *No llores si la flor que fue tu encanto*; *Dejad que leña del bosque*; *Íntimas*, i *Del beso*.

Totes aquestes poesies foren publicades dins el llibre *L'Indaleci Castells que vaig conèixer i la seva obra literària*, escrit per Cèsar Martinell i editat, l'any 1964, per Arts Gràfiques Castells amb motiu d'escaure's el centenari del naixement d'Indaleci Castells.

A part d'aquesta producció poètica, cal fer referència a dues obres de teatre, escrites en vers i en castellà: *Estrella de Oriente*, editada l'any 1921 a la Impremta d'Eduard Castells, i *Florinda*, inèdita i inacabada.

No cal dir que en els diaris que dirigí, *El Eco de Valls*, *La Actualidad*, *El Distrito*, *La Crónica de Valls*, Indaleci Castells abocà bona part de les seves vel·leïtats literàries en articles i cròniques referides tant al passat històric com a l'actualitat. La llengua emprada majoritàriament fou també la castellana.

Si repassem les notes biogràfiques d'Indaleci Castells que esbossaren Cèsar Martinell⁴ i Ferran Casas-Mercadé⁵ ens adonarem que tots dos coincideixen a destacar que, malgrat haver viscut un temps a Barcelona, on feia de passant de Narcís Oller i on tingué ocasió de freqüentar les tertúlies literàries de gent amb qui es relacionava l'il·lustre novel·lista, Castells aviat volgué tornar a Valls, on es quedà per sempre. Vegem succintament què diuen, en aquest sentit, els vallencs que hem citat més amunt en qualitat de biògrafs.

Cèsar Martinell, basant-se, segons diu ell mateix, en un article escrit per Francesc Ballester publicat l'any 1930 dins el setmanari *La Crónica de Valls* en esdevenir-se la mort d'Indaleci Castells, s'hi refereix en aquests termes:

[...] Havia nascut a Valls el 28 de març de 1864, i començà el batxillerat als deu anys al Colegio Vallense que dirigia don Ignasi Ferrés. Els seus pares tenien una fàbrica de teixits a La Riera, on passaven llargues temporades. Acabat el batxillerat la família es traslladà a Barcelona i allí començà la carrera de ciències exactes per les que tenia facilitat, malgrat el qual, al poc temps, deixà aquests estudis i es posà a treballar al despatx de procurador que tenia el nostre compatriota, el novel·lista Narcís Oller. Després treballà de corrector de proves a la redacció de *La Dinastia*. En aquest temps es van despertar les seves aficions literàries i freqüentà les tertúlies de literats al "Café Pelayo", on es reunien Narcís Oller, el seu cosí Ixart, Rubió i Ors, Sardà, Guimerà i altres [...] Aquest viatge fou una expansió de joventut i, en retornar-ne, se'n vingué a Valls per a no moure-se'n més [...].

⁴ MARTINELL, Cèsar, *L'Indaleci Castells que vaig conèixer i la seva obra literària*, Arts Gràfiques E. Castells, Valls 1964.

⁵ CASAS-MERCADÉ, Ferran, *Valls, a sol i serena (abans de la Guerra Civil)*, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1976.

Ferran Casas explica:

[...] Havia nascut el 28 de març de 1864. Féu el batxillerat al "Colegio Vallense" que dirigia aleshores, jove, el senyor Ignasi Ferrés —don Ignasi. De seguida, però, s'interessà pel fet literari. Fou passant de Narcís Oller i freqüentà les tertúlies del seu temps. Va conèixer Rubió i Ors, Milà i Fontanals, Pons i Gallarza, Riera i Bertran, Pin i Soler, Peius Gener, etcètera, i ja discutia amb l'Ixart, el crític literari de Tarragona [...] Sembla, tanmateix, que, d'antuvi, no reparà en la qüestió catalana. Retornà a Valls [...].

Tot fa pensar que el fet de freqüentar aquestes tertúlies literàries, d'alguna manera, l'havia de conscienciar de la incipient però progressiva acceptació del català com a llengua de prestigi i d'una mena d'institucionalització de la literatura catalana. No endebades, alguns d'aquests contertulians havien estat artífexs de la restauració dels Jocs Florals, a partir dels quals s'inicià precisament aquesta institucionalització de la literatura catalana i la seva acceptació social com a llengua de prestigi. Però no anà pas així. La posició d'Indaleci Castells envers la llengua catalana no fou pas gens clara ni gens compresa. De fet, fundà tres periòdics a Valls, *La Actualidad*, *El Distrito* i *La Crónica de Valls*, cap dels quals no tenia la llengua catalana com a llengua vehicular, com tampoc no la hi tingué *El Eco de Valls*, que també dirigí. En tot plegat hi tingué força a veure el seu tarannà polític, bastant allunyat de les posicions catalanistes. La seva actitud envers la llengua catalana ja fou comentada igualment pels autors que hem esmentat i de què ens tornarem a servir. Començarem, però, pel testimoni que en dóna Francesc Costas i Jové:⁶

[...] El fet mateix de la llengua catalana, distintiu i principal eix de la Renaixença, és prou eloqüent per demostrar el poc afecte que sentien per la nova embranzida que prenia l'esperit català. La norma periodística que sempre informà *El Eco de Valls* estava d'acord amb el criteri de molta gent d'aquella època, segons el qual, la nostra llengua catalana només servia per a anar per casa. A la premsa s'utilitzava per a publicar, de tant en tant, alguns versets a la secció "Variedades" arraconada al darrer espai del periòdic [...]. La llengua bàsica que sempre usà *El Eco de Valls* fou la castellana, la qual els seus dirigents dominaven a la perfecció [...]. De tant en tant, admetia la publicació de versos en català, que és pel que servia la nostra llengua: per anar per casa. S'hi veuen versos, originals o producte de la tisora, dels escriptors que llavors estaven més en voga [...].

Més endavant, i en referir-se d'una manera força mordaç a la participació d'Indaleci Castells en els Jocs Florals de les Festes de la Candela de Valls de l'any 1911, en què obtingué l'Englantina per la seva composició poètica *Medí*, cita textualment el que diu Francesc Ballester en el seu llibre de memòries:⁷

[...] A la pàgina 290 escriu això: quinze dies abans d'acabar el termini per a la presentació dels treballs, l'amic Indaleci em diu: "Hauríem d'escriure per al certamen." "Però que ets

⁶ COSTAS, Francesc, «Premsa val·lenca del segle XIX: 6 - *El Eco de Valls* (1883-1891)», dins *Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp*, núm. 12, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1987.

⁷ CASAS-MERCADE, Ferran, *Valls a sol i serena (abans de la Guerra Civil)*, Institut d'Estudis Vallencs, Valls 1976.

boig? —li responc—; no hi ha temps, ni sabem escriure en català com Déu mana.” “Tan se val, ho hem de fer, sense que ningú no pugui sospitar. Podríem anar-nos-en a Barcelona i allí trobaríem gramàtiques, diccionaris i models per a fer-ho.” Ell mateix va dir-me el que jo havia d’escriure i que ell compendria una poesia apuntant a la Flor Natural. A les pàgines 291 i 292 ve el complement: “El 14 o 16 de gener, jo encara era al llit, que va venir a casa l’Indaleci amb un número de *La Veu de Catalunya*, que portava el veredicte del Jurat, segons el qual resultava que ell tenia la poesia premiada i jo els dos treballs enviats.” La nostra alegria va ser immensa, car ningú no podia sospitar, ni remotament, que nosaltres poguéssim tenir premis en aquell certamen, perquè tothom sabia que en català correcte no érem capaços ni d’escriure els nostre noms, i després perquè, per raons polítiques, estàvem barallats amb els catalanistes [...].

En efecte, Francesc Ballester, en el seu llibre *80 anys a l’escenari o al pati de butaques*,⁸ deixa constància d’aquesta anècdota, la qual és comentada per Francesc Costas d’aquesta manera:

[...] Tothom sabia el que diu el doctor Ballester: que no sabien escriure en català correctament. En no sabien ni en volien saber; els feia basarda. El que no sabia tothom ni crec que avui ho sàpiga ningú és qui va arranjat les coses. Ni gramàtiques, ni diccionaris havien servit, perquè mancava temps. Fou Carles Magriñà, el llorejat poeta i escriptor vallenc, molt amic de Castells i col·laborador de *La Crònica de Valls* qui modelà el *Medí* i posà en estat correcte tots els textos de l’un i de l’altre. Ell mateix m’ho digué al cap de pocs dies de les festes que passà uns dies a Valls. Era un cordial amic meu, al qual, li fou carbassejada en el mateix certamen, per creure’l canalé —que no en tenia res— una excel·lent poesia amb la qual, al cap de poques setmanes, guanyà l’englantina al Jocs Florals de Sants [...].

I Cèsar Martinell encara explica en aquest sentit:

[...] Quan començà a actuar en política era difícil sostreure’s als partits centralistes i en els seus periòdics adoptà la llengua castellana, llavors acostumada en tota la premsa, a excepció d’alguns periòdics humorístics (en els quals col·laborà de molt jove) i els portanveus del regionalisme que començava a manifestar-se. No obstant això i l’estar enfrontat políticament amb el catalanisme vallenc, *La Crònica*, que ell dirigia, sempre acollí amb tots els honors els escrits en llengua vernacle i àdhuc mantingué seccions en el nostre idioma, algunes redactades per ell mateix. I quan, l’any 1915, fou organitzada a tot Catalunya la diada de la Llengua Catalana, per a reivindicar-la de greuges que li havien estat inferits a la cambra del Senat, el número del 31 de desembre sortí íntegrament redactat en català i encapçalat amb les paraules del Dante: “Vergonya eterna per als qui menyspreant llur parla alaben la dels altres” [...].

En un altre capítol, en parlar de l’Indaleci Castells en el seu vessant de poeta, diu el mateix Cèsar Martinell:

[...] L’any 1911 sorprengué amb la seva poesia catalana *Medí* que li fou premiada amb l’Englantina, al Certamen Literari amb motiu de les Festes Decennals de la Candela. La sorpresa fou, principalment, per la modalitat bucòlica de la poesia —una ègloga— i per ser escrita en català, coses no acostumades en ell [...].

⁸ BALLESTER, Francesc, *80 anys a l’escenari o al pati de butaques. Records de la meua vida*, Valls 1949.

I aquesta és la consideració que Ferran Casas fa en aquest sentit: “[...] El bilingüisme del qual féu ús —explicable, atesa l'època i la seva posició política (la del senyor Castells)— el perjudicà [...]”. En definitiva, Indaleci Castells adoptà com a llengua habitual per a l'escriptura, tant en el camp de la història, com en el del camp del periodisme, com en el de la política, gairebé sempre el castellà. La llengua catalana la reservà per a algunes expansions líriques, per a alguns articles de tema local que configuraren seccions en els periòdics que dirigí o per a les seccions literàries, els col·laboradors de les quals hi enviaven versos. Parlava, això sí, en català.

Obra poètica en català

La poesia editada d'Indaleci Castells no forma pas un corpus gaire extens. El configura un nombre escàs de poesies; unes quantes, escrites en català, i unes quantes més, escrites en castellà. En general, sembla que siguin poesies de circumstàncies, no donen idea de cap projecte ambiciós, de cap poemari preconcebut. N'hi ha algunes que no tenen títol, i la majoria tampoc no sabem quan van ser escrites. Les tenim aplegades en el llibre que, amb motiu del centenari i de la mort del poeta, va escriure Cèsar Martinell: *L'Indaleci Castells que vaig conèixer i la seva obra literària*.

Diríem que la circumstància, el tema repetitiu en les seves composicions poètiques (el camp, la terra), molt per damunt del ritme i de la rima, no ens acosten pas a una poesia que albiri un horitzó esplèndid. Aquest contingut, malgrat tot, és presentat en un continent serè, correcte, fins i tot emotiu. Es tracta d'una poesia que potser no arriba a transcendir prou, però que existeix i que justifica la seva existència per diverses raons, les quals hom dedueix després d'una lectura atenta. Ens permetem d'analitzar-la amb més o menys profunditat. Les exposem i comentem tot seguit, aquestes raons:

1. La redescoberta del paisatge com a mirall on es reflecteix l'estat emocional del poeta.
2. El rebuig de qualsevol retoricisme que pogués dificultar la comprensió del missatge poètic.
3. Un cert posat romàntic i marginal.
4. La presència de subjectivisme i de sentimentalisme.
5. Un cert acostament a la poesia noucentista, arbitrària i classicitzant.
6. La tendència a ignorar la realitat social.

De fet, no podem dir que la poesia d'Indaleci Castells respongui i s'adigui a una estètica determinada de les moltes que alternativament anaven apareixent entre la segona meitat del segle XIX i el començament del segle XX (romanticisme, pairalisme, simbolisme, pre-rafaelisme, vitalisme, parnassianisme, classicisme, noucentisme). I és que no s'hi dedicà més que circumstancialment, a escriure poesia. En té poca i és diversa, cosa que tan sols ens permet de conèixer-la i estudiar-la epidèrmicament. Val a dir, amb tot, que en alguns casos és força descriptiva; més descriptiva que no pas lírica.

De les raons adduïdes anteriorment, la primera, la redescoberta del paisatge com a mirall on es reflecteix l'estat emocional del poeta, és potser la més notable i la més fàcil de detectar. En realitat, la presència de l'element rural, aquesta mena de pairalisme, respon bé a una tendència estètica de la Renaixença, a una voluntat d'inclinar-se pels valors tradicionals valent-se d'uns recursos expressius que podríem identificar amb l'eufòria anímica i expressiva del poeta, en les descripcions idil·líques, etc.

Els biògrafs que hem pres com a referents (Cèsar Martinell, Ferran Casas, Francesc Costas i Francesc Ballester) coincideixen a remarcar l'indiscutible vallenquisme d'Indaleci Castells, un vallenquisme que podríem més o menys transcriure del pairalisme a què hem fet referència anteriorment. Per exemple, Cèsar Martinell s'hi referia així:

[...] L'atreia, el xuclava materialment, aquest Valls voltat de torrents obacs, de camps ubèrrims i muntanyes austeres que li agradava de recórrer. El Valls de carrers antics i esperit modern, posseïdor d'una cultura i uns ideals, d'uns costums i passat entranyables, que ell escorcollava als arxius [...]. Dels torrents n'escrigué que eren orla vivent i decorativa de la ciutat, com parcs naturals de múltiples possibilitats [...]. Fixava l'atenció en les velles rescloses que tiren l'aigua a la sèquies dels reguius i li suggerien un estudi de conjunt de la petita hidrografia del terme amb la seva història, com ho havia volgut fer, també, amb la xarxa de camins vells i nous [...]. Per a ell el nostre camp no era sols un espectacle, sinó un tot vivent, reflex de l'omnipotència divina posada amb paternal complaença al servei de Valls [...].

Ferran Casas corrobora aquesta realitat: "[...] L'Indaleci Castells fou una víctima del «vallenquisme». Sentí de molt jove —cosa estranya, perquè això sol advertir-se a les portes de la vellesa— l'atracció de la terra on nasqué, i aquí, per «terra», vull suggerir Valls i «L'Alt Camp» [...]" Igual que Francesc Ballester: "[...] i, abans que tot i sobretot, era un vallenc mil per cent. Estava bojament enamorat de tota cosa nostra. La nostra aigua era, per ell, la millor del món i les vistes del Bosc, molt superiors als panorames més bells de Suïssa; el nostre Camp era paradisiac i els nostres costums i les nostres tradicions i fins la nostra gent (la de casa) eren el no va más. Indubtablement, l'enamorament de tot el que fos nostre va perjudicar-lo, car Madrid i Barcelona li oferien ample camp per desenvolupar les seves aptituds i aficions periodístiques; però no va voler mai deixar Valls, el tenia empresonat el so de la campana del Carme [...]" I per bé que Costas i Jové atribueix al fet que Indaleci Castells es quedés a Valls altres causes que no són precisament les rurals o pairalistes que fins ara hem descrit, sinó unes causes polítiques i temperamentals, sí que reconeix que "[...] es reintegrà definitivament a la seva ciutat nadiua que l'atreia de debò i de la qual no és mogué més, immers en la cosa pública i en el periodisme polític [...]"

Les composicions poètiques que representen més bé aquesta redescoberta del paisatge com a mirall on es reflecteix l'estat emocional del poeta són *Flor del Camp* (1911), una composició que fou premiada amb la *Flor Natural* en el certamen de Tarragona organitzat amb motiu del centenari del setge de la ciutat durant la Guerra de la Independència. Descriu el camp de Tarragona i les virtuts i l'heroisme de la

dona tarragonina en aquell setge; *Medí* (1911), amb qual obtingué l'Englantina en el certamen literari organitzat a Valls l'any 1911 amb motiu de les Festes Decennals de la Mare de Déu de la Candela. El paisatge, del tot bucòlic, serveix realment de marc ideal per a expressar l'estat emocional del poeta, el qual transcriu en boca del pastor Medí; La terra, en què el poeta adverteix del paper protector i maternal que la terra ofereix a l'home, el qual sovint se'n desentén; i *Brosta del cor*, una poesia en què el poeta se serveix de la natura, del paisatge per a retrobar l'estimada, que és morta.

Quant a la comprensió del missatge poètic, lluny de retoricismes, hem de dir que és una característica del tot comprovable en cada una de les vuit composicions poètiques en català que figuren en el capítol IX, "Obra literària", del llibre escrit per Cèsar Martinell: *Flor del Camp*; *Medí*; *A la senyoreta Adela Oliva*; *La terra*; *D'entre els meus amics m'esmunyo*; *Plau-me, amada, somiar la glòria*; *Brosta del cor*, *Llavors seques*. Són composicions força descriptives, malgrat el component líric que les inspira. Tenen un destacat caire narrador que les fa avançar argumentativament i el missatge és fàcil de descobrir i de resumir; un missatge volgudament extravertit, ni que, en alguns moments, se serveixi del subjectivisme i del sentimentalisme, com ja hem dit. En síntesi, aquests són els missatges de cada una d'aquestes composicions poètiques; hi anotem també l'estructura formal:

Flor del Camp: En aquesta composició poètica, Indaleci Castells ens introdueix en la descripció exhaustiva del Camp de Tarragona. Comença parlant de les muntanyes i paral·lelament descriu la dona tarragonina; explica que s'hi cull moscatell i igualment estableix una comparació amb la dona del Camp de Tarragona; al·ludeix a etapes de guerra en què atribueix també protagonisme a la dona; el sol, la boira, la neu, els arbres, la flora, les herbes, i tothora la dona; els colors, el pas de les estacions i un apunt final dedicat a la ciutat de Tarragona: la història, els monuments romans, la catedral, l'al·lusió a la fermesa de la dona tarragonina i una referència a la resistència que protagonitzà Tarragona durant la guerra del Francès.

Formalment, *Flor del Camp* aplega una tirada de versos decasíl·labs cesurats (6+4) combinats amb versos més curts, que tenen el mateix nombre de síl·labes que un dels hemistiquis (6). La rima és consonant.

Medí: Des d'un vessant del tot bucòlic, *Medí* és presentat com un "idil·li camperol, ple de força descriptiva i de sentiment", fent servir paraules del mateix Cèsar Martinell. El pastor Medí, enamorat bojament de la gentil pastora Floresta, no està pel seu ramat, que campa lliure seguint el seu instint. Totes les qualitats de les aigües de l'estany les atribueix a Floresta. Descriu el seu estat d'ànim, enamorat, content, encisat, feliç. Floresta ja és una dona. Ja no juga. Seu i pensa. Medí ha decidit que avui hi parlarà, que li dirà que n'està enamorat i vol saber si és correspost; i li explicarà la vida que els espera si estan junts. I arriba Floresta. S'adona que Medí se la mira però que no li diu res. Medí continuarà somniant que demà li ho dirà.

Formalment és una ègloga, una composició amorosa que protagonitzen, en aquest cas, un pastor i una pastora. La rima és consonant.

A la senyoreta Adela Oliva: Aquesta poesia l'escrigué per a la reina dels Jocs Florals de Tarragona en què obtingué la Flor Natural. És evidentment una poesia de circumstàncies, una poesia que li dedicà expressament, juntament amb un seu retrat i en què, d'una manera molt elegant, canta la bellesa de la reina, a qui compara, un cop l'ha coneguda, amb les flors que ha descrit en el poema premiat. S'excusa de no haver-ho fet abans, quan cantà la bellesa del camp de Tarragona. Contrasta la rudesia del seu físic amb la tendresa que, després d'haver-la mirada, la seva ànima ha aollit.

Formalment és una composició de vint versos decasíl·labs repartits en cinc quintets enllaçats per dues rimes consonants diferents.

La terra: La indiferència de l'home envers la terra, una indiferència que compara a l'oblit en què hom deixa la mare quan cerca un nou amor, serveix per a introduir el tema del poema en les dues primeres estrofes. Les següents presenten el pas de gent diversa —conquistadors, sacerdots, trobadors, generacions de testa baixa, pobles i nissagues— que no s'ha volgut arrelar, per motius diversos —perquè tan sols hi han vist, en la terra, un botí de conquesta, la vall per on l'home peregrina; perquè tan sols han fet servir les flors de la terra per a fer garlandes, perquè tan sols han sabut collir els fruits de la terra per a alimentar la cobdícia; perquè hi han estat com ocells de pas o com aus de rapinya, sense veure el sòl que trepitgen, sentint només serps i espines. Es queixa que no la saben veure ni els savis ni el jovent enamorat... Davant tanta indiferència, en canvi, la terra sempre ens acull i ho rep tot: el sol, la pols, tot allò que es llença..., i ofereix fruits i florida.

Formalment, conté trenta-una quartetes d'art menor i de rima assonant.

D'entre els meus amics m'esmuny: Amb un joc de contrastos, el poeta ens parla de la voluntat i experiència d'estar sol, del silenci. S'hi nota un esforç d'introspecció.

Formalment, conté vint-i-sis versos, tots d'art menor i de rima consonant, que es distribueixen en dues quartetes, un quintet, una estrofa de set versos i una sexteta.

Plau-me, amada, somiar la glòria: El poeta fa un doble elogi: un elogi del camp i un elogi de la dona estimada. Estableix paral·lelismes en la descripció de l'un i de l'altra. Parla, en definitiva, de la bellesa del camp, una bellesa en què no oblida d'incloure la bellesa de la dona estimada.

Formalment, conté cent vint-i-sis versos de rima consonant repartits en estrofes diverses: quartetes, apariats...

Brosta del cor: La inspiració prové de l'enyorança que provoca l'estimada perquè és morta. Reflexions sobre la mort, retrobament de l'estimada en els elements de la natura (arbres, flors, estels), descripció del seu amor, incomprensió per la mort d'una persona jove, són els principals esqueixos d'aquesta brosta d'un cor que s'enyora i que viu trist per la pèrdua d'un ésser estimat.

Formalment, conté 163 versos d'art menor i de rima consonant, repartits en estrofes irregulars quant a nombre de versos.

Llavors seques: Pensaments que recorden aforismes, màximes o refranys de tipus popular i de tema molt divers.

Formalment, conté vint-cinc tercets i dotze quartetes d'art menor i de rima consonant.

El posat romàntic i marginal, com també la presència d'un cert subjectivisme i sentimentalisme, responen, pel que sembla, a unes vivències reals, biogràfiques: la d'un amor no correspost, que probablement inspirà *Plau-me, amada, somiar la glòria*; i el d'un amor que s'estroncà prematurament, *Brosta del cor*. Són poemes que deixen endevinar una sinceritat massa espontània, en la qual just s'endevina una lleugera recreació literària dels sentiments que s'hi exposen. Cèsar Martinell és prou explícit en el capítol que dedicà a parlar d'Indaleci Castells com a personatge amic:

[...] El paisatge lluminós, la tranquil·litat del camí, la bellesa del panorama, el llarg passeig que ell amenitzava amb evocacions històriques, potser havien estat triats com a fons apropiat de la conversa. Una confidència cordial d'un amor no correspost, que jo ignorava, despertat per una bona amiga meua, per la qual circumstància volia saber el meu parer [...]. El polític, l'erudit, el literat que tots vèiem en ell, quedaven absorbits per l'humaníssim sentiment de l'amor, sublimat en aquest cas per la no correspondència [...] ignoro si anteriorment havia sentit altres amors. (En la seva poesia *Brosta del cor* parla insistentment d'una estimada morta, que pogué haver existit, de la qui no tinc notícia). En tot cas, aquest fou el resum de tots i el que il·luminà la resta de la seva vida [...] tinc per cosa certa que aquest ideal frustrat serví de reactiu beneficiós a les seves activitats culturals i literàries en enaltiment de Valls i pel propi enaltiment als ulls de l'estimada. No oblidem que són d'aquest temps les seves dues poesies més sobresortints, presentades a públic concurs per ell, que era persona indiferent a aquesta mena d'afalacs: l'ègloga *Medí*, premiada a Valls i *La Flor del Camp*, que obtingué la Flor Natural a Tarragona [...].

L'acostament a la poesia noucentista, arbitrària i classicitzant i la tendència a ignorar la realitat social són aspectes fàcilment constatables en la lectura de les poesies d'Indaleci Castells. Fan pensar, d'entrada, en una volguda i conscient separació de les seves activitats. L'hem presentat com a escriptor, polític, historiador i periodista. Res, doncs, no fa pensar que desconegués la realitat social. Per tant, és de suposar que a la poesia li atorgava un paper del tot intimista i subjectiu més que no pas un paper de divulgació i de comunicació. Exercici de vitrina i prou. No hi entrà, en la poesia noucentista, ni en la forma ni el concepte ideològic total. Però sí que s'hi acostà, en oferir una visió més o menys idíl·lica i benigna, sense tenir gens en compte les tensions polítiques i socials del moment, les quals, d'altra banda, ell vivia de prop. S'hi acostà en reproduir, en les seves composicions poètiques, imatges amables, personatges sensibles, bonhomiosos, descrivint i recreant una natura harmoniosa i arcàdica, representant, en definitiva, una mena d'anacronia dins la lírica del moment i que es bellugà, malgrat tot, en els camps de la poesia bucòlica, filosòfica i més o menys romàntica i post-romàntica alhora.